

**SCIENCE**  
**PROBLEMS.UZ**

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences  
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar  
fanlarning dolzarb  
muammolari**

9/S-son (4-jild)

**2024**

# **SCIENCEPROBLEMS.UZ**

## **IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI**

*№ 5/9 (4) - 2024*

## **АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

## **ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES**

**TOSHKENT-2024**

## **BOSH MUHARRIR:**

Isanova Feruza Tulqinovna

## **TAHRIR HAY'ATI:**

### *07.00.00- TARIX FANLARI:*

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

### *08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:*

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxonovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

### *09.00.00- FALSAFA FANLARI:*

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

### *10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:*

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

#### *12.00.00- YURIDIK FANLAR:*

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy

maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

#### *13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:*

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

#### *19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:*

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

*22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:*

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

SodiqovaShohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

*23.00.00- SIYOSIY FANLAR*

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

---

## **OAK Ro‘yxati**

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

---

**“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari”** elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

**Muassis:** “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

### **Tahririyat manzili:**

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

[scienceproblems.uz@gmail.com](mailto:scienceproblems.uz@gmail.com)

### **Bog‘lanish uchun telefon:**

(99) 602-09-84 (telegram).

**07.00.00 – TARIX FANLARI**

<i>Насретдинова Дилфуза Мухаммадиновна</i> ЖЕНЩИНЫ ТАТАРКИ В КУЛЬТУРНОЙ ЖИЗНИ ТУРКЕСТАНА .....	13-19
<i>Хужаниязов Уктам Ешбаевич</i> ҚОРАҚАЛПОҚ ДАВЛАТ АКАДЕМИК МУСИҚАЛИ ТЕАТРИ МУСТАҚИЛЛИК ЙИЛЛАРИДА .....	20-25
<i>Saidaxmatov Sharifbek Toshpo'latovich</i> SURXONDARYO VA QASHQADARYO VILOYATLARIDA DEMOGRAFIK O'ZGARISHLAR, AHOLI BANDLIGI VA MIGRATSIYA JARAYONLARI .....	26-32
<i>Yakubov O'tkir Shermamatovich</i> XX ASRNING UCHINCHI CHORAGIDAGI IQTISODIY, IJTIMOY O'ZGARISHLAR VA ULARNING DEMOGRAFIK JARAYONLARGA TA'SIRI .....	33-37
<i>Саидбобоева Гулзора Нематжоновна</i> ЎРТА ОСИЁ ЭНЕРГЕТИКАЛАРИНИНГ I СЪЕЗДИ ХУСУСИДА .....	38-43
<i>Muminov Orifxuja</i> QIZILQUMNING LANDSHAFTI VA TARIXIY GEOLOGIYASI .....	44-49
<i>Avalova Gulshod Murodullayevna</i> HOJI BEKTOSH VALI – MUTASAVVUF FAYLASUF. HOJI BEKTOSH VALI MAJMUASI: TARIXI VA BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI .....	50-55
<i>Айтмуратова Жанылсын Жалгасовна, Жамалов Нурлан Юсупович</i> БУЮК АЛЛОМАЛАРИМИЗНИНГ МЕРОСИНИ ЎРГАНИШ АСОСИЙ ВАЗИФАМИЗ .....	56-61
<i>Qurbonova Marg'uba</i> TIL SOHASIDAGI O'ZBEKISTON HUKUMATI SIYOSATI, O'ZBEK TILINING DAVLAT TILI SIFATIDAGI NUFUZINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI .....	62-68
<i>Shoto'rayeva Sitora Xudoyberdi qizi</i> BUXORO XONLIGIDA TOJIDDIN HASANHOJANING TUTGAN O'RNI VA IJTIMOY FAOLIYATI .....	69-72
<i>Убайдуллаева Моҳисадаф Суннатилла қизи</i> ҚЎҒИРЧОҚ ЎЙИНИНГ ЭНГ ҚАДИМГИ НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС СИФАТИДА .....	73-76
<i>Xoliqulov Rustam Sharipovich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH SOHASIDAGI AMALGA OSHIRILAYOTGAN CHORA-TADBIRLAR .....	77-82
<i>Fayziyev Farrux Uktamovich</i> IMKONIYATI CHEKLANGAN INSONLAR O'RTASIDA O'TKAZILADIGAN XALQARO SPORT MUSOBAQALARINING RIVOJLANISH TARIXI .....	83-90
<i>Азаматова Гулмира Байирбековна</i> МЕҲНАТ МИГРАНТЛАРИНИ ИЖТИМОЙ-ИҚТИСОДИЙ Қўллаб-қувватлашнинг АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ .....	91-96

## 08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna, Abduvohidov Behzod</i> ISHBILARMONLIK MUHITINI SHAKLLANTIRISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI O'RNI .....	97-107
<i>Абдуллаев Алтинбек Янгибаевич, Холиёров Парда Саъдуллаевич</i> КОРХОНАЛАРДА ИНВЕСТИЦИЯЛАР ҲИСОБИНИНГ ИЛМИЙ-МЕТОДОЛОГИЯСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ .....	108-124
<i>Payazov Murod Maksudovich</i> “O'ZBEKISTON TEMIR YO'LLARI” AJDA YO'LOVCHI TASHISH TIZIMINI MODERNIZATSIYALASH DAVR TALABI .....	125-131
<i>Юнусов Бегенч Мавланбердиевич</i> ИҚТИСОДИЁТ ТАРМОҚЛАРИДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ РИВОЖЛАНИШИНИ БАШОРАТЛАШ, УЛАРНИНГ МЕТОДОЛОГИК АСОСЛАРИ .....	132-143
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Hoshimjanovich, Sayitbaev Shermirza Datkamirzaevich</i> KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI AYLANMA VOSITALARINI SHAKLLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI .....	144-151
<i>Мадрахимов Кахрамон Эгамберганиевич</i> МИНТАҚАВИЙ ИҚТИСОДИЙ СИЁСАТНИНГ СТРАТЕГИК УСТУВОР ЙЎНАЛИШЛАРИ .....	152-161
<i>Palvaniyazov Anvar Amatovich</i> МАМЛАКАТ ИҚТИСОДИЙОТИГА ХОРИЙИY INVESTITSIYALARNI JALB ETISHDA INVESTITSION SIYOSATNING AHAMIYATI .....	162-165
<i>Raximbayev Akmal Azatboyevich</i> HUDUDLARDA SANOAT AGLOMERATSIYALARINI SHAKLLANTIRISH BO'YICHA ХОРИЙИY TAJRIBALARDAN FOYDALANISH .....	166-172
<i>Rahmanova Rushana</i> O'ZBEKISTONDA TURIZM RIVOJI VA KADRLAR TAYYORLASHDAGI MUAMMOLAR .....	173-178
<i>Хайруллоев Шахрам Yunus o'g'li</i> SAMARQAND VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA DINAMIKASI .....	179-186
<i>Qodirov Bahodir Tursunovich</i> “QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI”NING O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY TARAQQIYOTIDAGI O'RNI .....	187-192
<i>Bekjanov Dilmurad Yuldashovich, G'oyibnazarov Muxammad Xamidbekovich</i> LIZING MUNOSABATLARINI RIVOJLANTIRISHDA SAMARALI MARKETING STRATEGIYALARINING AHAMIYATI .....	193-199
<i>Masharipova Durdona</i> RAQAMLI PLATFORMALARNING GLOBAL TASHQI SAVDOGA TA'SIRI: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR .....	200-206
<i>Нурмухамедова Барно Исмаиловна, Урунова Гульнара Чарикулиевна</i> ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ ИНИЦИАТИВНОГО БЮДЖЕТИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ .....	207-213

*Xidirova Marg'uba Rustamovna, Zakirov Asilbek Adilovich*  
 KORPORATIV BOSHQARUV MEKANIZMLARI ORQALI AKSIYADORLIK JAMIYATINING  
 RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH ..... 214-218

## **09.00.00 – FALSAFA FANLARI**

*Ismoilov Maxamadixon*  
 TALABALARDA FALSAFIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHNING DOLZARB  
 MUAMMOLARI ..... 219-223

*Shaydullayev Normuhammad*  
 INSON VA JAMIYAT O'ZARO ALOQALARI: MUVOZANAT VA RIVOJLANISH ..... 224-228

*Раджапбоева Хуршида Мақсудовна*  
 ШАРОФ РАШИДОВ БАДИИЙ-АДАБИЙ МЕРОСИДАГИ ЭСТЕТИК КЛИШЕНИНГ  
 УНИКАЛ ЎЗИГА ХОСЛИГИ ..... 229-233

*Abdullayeva Marhabo Uskinbayevna*  
 YUSUF XOS HOJIB "QUTADG'U BILIG" ASARIDA AXLOQ MASALASI..... 234-239

*Ризаев Илҳом*  
 ТАРТИБ ВА ХАОС: ЎЗ-ЎЗИНИ ТАШКИЛЛАШТИРИШ ҒОЯЛАРИНИНГ  
 ТАРИХИЙ ТАДҚИҚИ ..... 240-247

*Niyozova Nilufar*  
 OQILONA TURMUSH SHAROITINI YARATISHDA OILANING O'RNI ..... 248-252

*Usmonov Farrux*  
 FAN ETIKASI TUSHUNCHASINING TIZIMLI TAHLILI ..... 253-258

*Mirjavxarova Feruzaxon Usmonjonovna*  
 AYOLLARNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING IJTIMOY, IQTISODIY VA MADANIY ASOSLARI:  
 TARIXDAN BUGUNGI KUNGACHA ..... 259-266

*Primov Baxriddin Abdiraxmonovich*  
 JAMIYAT BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA MA'NAVIY VA G'OYAVIY  
 MEKANIZMLAR ..... 267-272

*Raxmankulov Farxod Raximkulovich*  
 ISLOHOTLAR JARAYONIDA MULKDORLAR QATLAMINING MILLIY O'ZLIGINI  
 ANGLASHINING O'ZIGA XOS JIHATLARI ..... 273-278

*Asatov Sodiq Safarovich*  
 YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY VA UMUMINSONIY QADRIYATLARGA PRAGMATIK  
 YONDASHUVLARNING IJTIMOY-FALSAFIY TAHLILI ..... 279-284

*Yusupova Feruza Zoyirovna*  
 AXLOQIY TAFAKKURNING TAKOMILASHUVIDA AXLOQIY IDEALGA BO'LGAN  
 EHTIYOJ ..... 285-290

*Aripova Zulfiyaxon Solijonovna*  
 SINERGETIKANING FALSAFIY VA IJTIMOY DUNYOQARASHGA TA'SIRI ..... 291-296

*Saodatov Alimardon Abduraxmonovich*  
 YOSHLARDA TABIAT IFLOSLANISHINI OLDINI OLIH VA UNI ASRAB AVAYLASH  
 MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH ..... 297-302

<i>Matluba Abduqodirovna Abdalimova</i> FALSAFIY TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA ANALITIK VA KRITIK YONDASHUVLAR .....	303-307
<i>Safarova Tumaris Rustamkulovna</i> KOTIB CHALABIYNING SHARQ ILM-FAN TARAQQIYOTIDA TUTGAN O'RNINI .....	308-312
<i>Tursunov Muxiddin Boltaevich</i> АФСОНАВИЙ ДУНЁҚАРАШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ ВА УНИНГ ИНСОН ТАФАККУРИГА ТАЪСИРИ .....	313-316
<i>Mamanov Jamoliddin Abduraximovich</i> XRISTIANLIK DININING KELIB CHIQISHI VA G'ARB DAVLATLARIGA TARQALISHI .....	317-326
<b>10.00.00 - FILOLOGIYA FANLARI</b>	
<i>Karimova Ozodakhon Avazovna</i> LINGUOPRAGMATIC STUDY OF PHRASEOLOGICAL UNITS WITH A SOMATIC COMPONENT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES .....	327-338
<i>Sayfiddinova Gulnoza</i> MILLIY UYG'ONISH DAVRI QO'QON ADABIY MUHITIDAGI AYRIM TURKUM SHE'RLARNING JANRIY XUSUSIYATLARI .....	339-344
<i>Abdullayev Ziyodbek Mansurovich</i> O'ZBEK VA NEMIS TILLARI ANTROPONIMIKASIDA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR: KONTRASTIV TAHLIL .....	345-352
<i>Otaboyeva Mazmuna Rahimovna</i> FE'LNING SEMANTIK VA GRAMMATIK KATEGORIYALARIDAGI DARAJALANISHI: O'ZBEK VA INGLIZ TILLARI MISOLIDA .....	353-359
<i>Алиева Эльвина, Темирова Озода</i> ПОВЕЛЕНИЯ И ПОБУДИТЕЛЬНЫЕ ВЫСКАЗЫВАНИЯ СО ЗНАЧЕНИЕМ ЖЕЛАНИЯ В ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ В. Ф. ХОДАСЕВИЧА .....	360-365
<i>Norqobilov Sanjar Rahmat o'g'li</i> BADIY TARJIMADA LEKSIK-GRAMMATIK TRANSFORMATSIYALAR TADQIQI (JON GRINNING "THE FAULT IN OUR STARS" ROMANINING O'ZBEK TILIGA TARJIMASI MISOLIDA) .....	366-372
<i>Maxmudova Farangiz Muzaffar qizi</i> SAID AHMAD HAJVIYALARIDA YUKLAMALARNING AHAMIYATI .....	373-378
<i>Abdumajitov Xurshid Alisher o'g'li</i> MULOQOT VA MADANIYAT SHARHIDAGI SPORT TILI .....	379-382
<i>Rajabova Karomat Chorshanbi qizi</i> TURKOLOGIYADA SO'ZLASHUV USLUBIGA DOIR IZLANISHLAR .....	383-389
<i>Abdujalilova Ruxshona Abdug'afforzoda</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA JINOIY LINGVISTIK BIRLIKLARNING SHAKLLANISHIDA STILISTIK VOSITALARNING O'RNINI .....	390-396
<i>Xasanova Kamila Baxtiyorovna</i> STUDYING ETHNOGRAPHIC VOCABULARY IN THE UZBEK LANGUAGE .....	397-401
<i>Бобаева Шахноза</i> ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКОВЫХ ЕДИНИЦ В РЕЧИ .....	402-407

<i>Рузибаева Азиза Қаҳрамановна</i> АВАЗ ЎТАР ИЖОДИНИНГ ЎЗБЕК ТИЛИГА ТАЪСИРИ .....	408-413
<i>Umurzakova Aygul Umarovna</i> ARAB TILSHUNOSLIGIDA ZIYORAT TURIZMI TERMINOLOGIYASINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANISH JARAYONI .....	414-418
<i>Sobirova Nodirabegim Murodjon qizi, Egamberdiyeva Sarvinoz Esonali qizi</i> STILISTIK FIGURALARNING TARJIMADAGI O'ZIGA XOSLIGI .....	419-423
<i>Xo'jamberdiyeva Gavhar Ilhom qizi</i> INGLIZ TILIDA "CHILD" KONSEPTINI AKS ETTIRUVCHI NOMINATSIYALAR .....	424-427
<i>Мирзаева Феруза Самижоновна</i> ЎЗБЕК ХАЛҚ МАҚОЛЛАРИДА АНТРОПОНИМЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ .....	428-433
<i>Badalbayeva Maloxat Yulchiyevna</i> TRANSLATION FEATURES OF EMERGENCY TERMS IN ENGLISH AND UZBEK: A COMPARATIVE ANALYSIS .....	434-438
<i>Berdimurotova Sevara Maxmudovna</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR SOHASIDAGI O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI NEOLOGIZMLARNING YASALISH USULLARI VA QO'LLANILISH XUSUSIYATLARI .....	439-444
<i>Po'latova Sarvinoz Botir qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA ZIDDIYATLI KOMMUNIKATSIYANING LIGVISTIK EKSPERTIZASI .....	445-449
<i>Aripova Saodat Taxirovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI NIKOYALAR TARJIMASINING LINGVOKULTUROLOGIK XUSUSIYATLARI .....	450-453
<i>Azamatova Gulnoza</i> THE GRAMMATICAL CATEGORY OF NUMBER IN THE GERMAN LANGUAGE .....	454-458
<b>12.00.00 – YURIDIK FANLAR</b>	
<i>Мухитдинова Фирюза</i> КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ И ПОЛИТИКО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЫ НАСЕЛЕНИЯ В НОВОМ УЗБЕКИСТАНЕ .....	459-465
<i>Имомниязов Дониюрбек Вахтийор о'ғ'ли</i> MULKNI BEGONALASHTIRISH SHARTNOMALARIGA OID KONSEPTUAL YONDASHUVLAR .....	466-470
<i>Ёкубов Шухратжон Восиджон угли</i> ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК АВТОР И ИЗОБРЕТАТЕЛЬ: АНАЛИЗ ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ ПРОИЗВЕДЕНИЙ И ИЗОБРЕТЕНИЙ, СОЗДАННЫХ ИИ, В РАМКАХ АВТОРСКОГО ПРАВА И ПАТЕНТНОГО ПРАВА .....	471-477
<i>Худайбердиева Мафтуна Зафар кизи</i> ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРАВА ДЕТЕЙ НА БЕСПЛАТНОЕ И КАЧЕСТВЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ .....	478-483
<i>Begimov Rufat Musurmonovich</i> KONSTITUTSIYA – HUQUQ VA ERKINLIKLARIMIZ KAFOLATI .....	484-488
<i>Миножиддинов Абдурасул Баходирович</i> АЛИМЕНТ МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ .....	489-494

<i>Иброҳимов Азимжон Абдумумин угли</i> “ЎЗБЕКИСТОН ФУҚАРОЛИК ҚОНУНЧИЛИГИДА КОРПОРАТИВ МУНОСАБАТЛАРГА ОИД ҚОИДАЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ: КОНЦЕПТУАЛ ЁНДАШУВ” .....	495-500
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI FUQAROLIK KODEKSINING YANGI TAHRIRI LOYIHASI BIRINCHI BO'LIM 6-BOVIDAGI KONSEPTUAL MASALALAR TAHLILI .....	501-507
<i>Ғайбуллаев Соҳибжон Ғайбуллаевич</i> ИЖАРА ШАРТНОМАСИГА ОИД ҚОНУНЧИЛИКНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ БЎЙИЧА АЙРИМ ЁНДАШУВЛАР .....	508-514
<i>Саидов Бобур Баҳромжонович</i> ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ ПЕРСОНАЛЬНЫХ ДАННЫХ ПОЛЬЗОВАТЕЛЕЙ В ВЕБ-РАЗРАБОТКАХ .....	515-524
<i>Асадов Шаҳриддин Фаҳриддинович</i> РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР АСОСИДА МАСЛАҲАТ ХИЗМАТЛАРИ КЎРСАТИШНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ .....	525-529
<i>Ганиев Нихолбек Валиевич</i> НОТИЖОРАТ КОРПОРАТИВ ТАШКИЛОТЛАР .....	530-536
<b>13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI</b>	
<i>Ortiqova Nargiza Akramovna</i> O'QUVCHILARDA TARBIYAVIY QADRIYATLAR MANBALARI VOSITASIDA UZLUKSIZ MA'NAViy TARBIYANI OSHIRISHGA QARATILGAN SAMARALI PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALAR .....	537-541
<i>Jamalova Nargiza Ulug'bek qizi</i> PEDAGOGIKA VA GUMANITAR FANLARINING JAMIYATDA TA'LIMNING O'ZGARISHI VA RIVOJLANISHIDA TUTGAN O'RNI .....	542-547
<i>Norboyev Nabijon Narziqulovich</i> SHAHMAT O'YININING SHAXS INTELEKTUAL SIFATLARINI SHAKLLANTIRISHGA TA'SIRI .....	548-553
<i>Batirov Behzod Baratovich</i> FIZIKA TA'LIM MAZMUNINI TABAQALASHTIRISHNING O'ZIGA XOSLIGI .....	554-559
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i> GENDER METODINING NAZARIY ASOSLARI .....	560-564
<i>Xalilov Lenar Shevketovich</i> BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIGA INNOVATSION O'QITISH USULLARINING SAMARADORLIGI VA PEDAGOGIK SHAROITLARI .....	565-569
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR JISMONIY TARBIYASINING PEDAGOGIK SHARTLARI .....	570-575
<i>Ernazarov G'olibjon Ne'matovich</i> JISMONIY YUKLAMADAN CHARCHASH VA QAYTARILISH DAVRLARINING FIZIOLOGIYASI .....	576-580
<i>Xudaykulova Dilbarxon Zokirovna, Erkinova Dilshoda Sherali qizi</i> BOLALARDA TADQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN PEDAGOGIK JARAYONNING ASOSIY XUSUSIYATLARI .....	581-586

<i>Eshdavlatov Abdullo Boybo'ri o'g'li, Uralov Sardor Abdulla o'g'li</i> TALABALARNING VOLEYBOL MASHG'ULOTLARIDA TEXNIK TAYYORGARLIGI .....	587-593
<i>Maxmudov Qudratbek Shavkat o'g'li</i> INGLIZ TILINI O'QITISHDA TALABALARNING MADANIYATLARARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI TIL ELEMENTLARI ORQALI RIVOJLANTIRISH SAMARADORLIGI .....	594-607
<i>Mirzaeva Kamola Uralovna</i> THE ROLE OF THE FAMILY INSTITUTE IN EDUCATING A PROFESSIONAL GENERATION .....	608-612
<i>Tursunboyeva Mukhlisa Anvar kizi</i> BILINGUALISM AS A PROMISING FORM IN CHILDREN'S EDUCATION .....	613-619
<i>Ҳақназарова Нилуфар Қуранбоевна</i> ТАЪЛИМ ТРАНСФОРМАЦИЯСИ ШАРОИТИДА ПЕДАГОГ КАДРЛАР МАЛАКАСИНИ ОШИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК ТИЗИМИНИ СТРУКТУРАВИЙ-ФУНКЦИОНАЛ ТАЪМИНОТИ .....	620-625
<i>Sheraliyeva Shahnoza Usmanovna</i> INGLIZ TILIDA TALABALAR YOZISH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA TURLI YOZMA MATN NAMUNALARINI TAHLIL QILISHGA QARATILGAN MASHQLARNING AHAMIYATI .....	626-633
<i>Джанабаева Адина</i> ВОЗМОЖНОСТИ ЦИКЛА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ФОРМИРОВАНИИ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА .....	634-641
<i>Xoliqnazarov Azamat Begaliyevich</i> TALABALARNING JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARIDA KUCH QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISH .....	642-646
<i>Elboyeva Shaxnoza</i> QASHQADARYO VILOYATIDA PEDAGOGIKA FANINING RIVOJLANISHIDA XOTIN-QIZLARNING O'RNI .....	647-651
<i>Садиев Валижон</i> СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ РАЗВИТИЯ ПАТРИОТИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ УЧАЩИХСЯ В УСЛОВИЯХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ .....	652-657
<i>Pulatova Muhabbat Egamberdievna</i> UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANTIRISH JARAYONIDA O'QITUVCHILARDA INNOVATSION KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYASI .....	658-663

**Received:** 10 November 2024  
**Accepted:** 15 November 2024  
**Published:** 25 November 2024

*Article / Original Paper*

## **PUPPETRY AS THE OLDEST INTANGIBLE HERITAGE**

**Ubaydullaeva Mohisadaf Sunnatilla qizi,**  
Doctor of Philosophy in Art Criticism (PhD)  
Senior Researcher, Research Institute of  
Cultural Studies and Intangible Cultural Heritage  
E-mail: [Mohisadaf@inbox.ru](mailto:Mohisadaf@inbox.ru)

**Abstract.** This article contains information proving that the roots of puppet theater art and Askiya art, which are ancient art forms, are connected to each other, that they developed independently as different arts due to the evolution of arts, and the commonalities and differences between their dramaturgy are analyzed.

**Keywords:** puppet, traditional theater, comedy art, muqallid, askiya art, dramaturgy, art.

## **ҚЎҒИРЧОҚ ЎЙИН ЭНГ ҚАДИМГИ НОМОДДИЙ МАДАНИЙ МЕРОС СИФАТИДА**

**Убайдуллаева Моҳисадаф Суннатилла қизи,**  
Санъатшунослик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)  
Маданиятшунослик ва номоддий маданий мерос  
илмий тадқиқот институти катта илмий ходими

**Аннотация.** Мазкур мақолада қадимги санъат турларидан бўлмиш қўғирчоқ театри санъати ва аския санъатининг илдизлари бир-бири билан туташ эканлиги, санъатлар эволюцияси сабаб улар мустақил ҳолда турли санъатлар бўлиб ривожланганлигини далилловчи маълумотлар ўрин олган бўлиб, улар драматургияси ўртасидаги муштараклик ва фарқли жиҳатлар таҳлил қилинган.

**Калит сўзлар:** қўғирчоқ, анъанавий театр, масхара санъати, муқаллид, аския санъати, драматургия, бадиҳагўйлик.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4SI9Y2024N11>

**Кириш.** Бугунги кунда халқларнинг номоддий маданий меросини халқаро миқёсда муҳофаза этилиши замирида ҳар бир халқнинг маданияти, урф-одатлари, қадриятлари, бир сўз билан айтганда ўзлигини сақлаб қолишдек улкан мақсад ётибди. Юртимизнинг ҳам йигирмага яқин маданий мероси халқаро ЮНЕСКО томонидан рўйхатга олинган бўлиб, бу бизнинг маданий меросимизга халқаро миқёсда эътибор кучайганидан далолат беради.

Бироқ кўҳна ўзбек халқи юзлаб, балки минглаб ўзининг номоддий маданий меросига эга халқдир. Турли ёд маданиятлар авж урган бугунги паллада мазкур маданий меросларни бутун дунё томонидан муҳофазага олиниши долзарб масалалардан биридир. Сақланиши лозим бўлган маданий меросларимиз қаторида қадимги

анъанавий санъатларимиз ҳам турибди. 2014 йил қадимги санъатларимиздан бири бўлган аския санъатининг ЮНЕСКО томонидан инсониятнинг оғзаки ва номоддий маданий мероси дурдонаси сифатида Репрезентатив рўйхатга киритилганлиги маданий ютуқларимиздан бири бўлди. Аския каби анъанавий санъатга хос бўлган яна ўнлаб номоддий меросимиз мавжуд. Улардан бири қадимги қўғирчоқ ўйиндир. Аския санъати билан баробар равишда уйғониш даврида юқорига чўққига чиққан мазкур санъат бугунги кунда ўзбек халқининг жуда ноёб анъанавий театр намуналаридан биридир. Барча санъатларнинг асоси бир илдизга бориб тақалади. Турли эврилишлар туфайли хилма-хил санъат турлари ажралиб чиқа бошлаган. Қўғирчоқ ўйин билан аския санъати ҳам шундай, анъана ва илдизлари бир-бири билан туташиб кетади.

Анъанавий қўғирчоқ ўйин замонавий қўғирчоқ театрдан бутунлай фарқ қилган ҳолда, бадиҳағўйликка асосланган ва доимий муайян қаҳрамонлардан иборат санъат тури ҳисобланади.

**Адабиётлар таҳлили ва методлар.** XVIII аср ўзбек халқ санъати бевосита XVII аср ўзанини давом эттирди. Бироқ XVII асрдаги Мовароуннаҳрнинг уч ҳокимиятга бўлиниб кетиши XVIII асрга келиб санъатлар ривожига ўз таъсирини ўтказди. Бухоро, Хива ва Қўқон хонлигига бўлиниб кетган мамлакат санъати ҳам ўз ҳудудига хос ҳолда ривожлана бошлади. Бир аср давомида хонликлар сиёсий бошқаруви остида қўғирчоқ театри санъати ҳам турғунликда тараққий этди. Бу даврда бошқа халқ санъатларида оғзаки драматургия юксалди. Турли мавзуларда асарлар пайдо бўла бошлади. М.Раҳмонов ушбу давр халқ санъатини ўрганар экан, асосан бу даврни “Масхара” санъатининг хусусиятлари билан белгилайди. “Ҳар бир халқнинг, – дейди М.Раҳмонов, – актёрлик санъати образ яратиш борасида турли услуб ва ижодий мактабларга эгадир. Бу тарихий давр ҳар бир театрнинг миллий хусусиятлари, театр жанрлари, ижодий метод, принциплари билан боғлиқ. Қадимий ўзбек “Масхара” санъатининг актёрлари ҳам социал типлар, образлар, характерлар яратишда ўзига хос мактаб ва анъаналарга, ўз услуб ва бадиий ифода воситаларига эга бўлган”[1]. Қўғирчоқ театри санъати бу даврда “Масхара” санъатининг бир қисми сифатида фаолият олиб борган. Юқоридаги таърифдан келиб чиқадики, қўғирчоқ театри санъати бу даврда ўзининг мактаби ва ўз услубига эга мукамал халқ санъатига айланиб улгурган. Унда ўзининг драматургияси ва “Масхара” санъатига хос репертуари ҳам мавжуд бўлганлигига шубҳа йўқ. Аския санъати ҳам дастлаб “зарофат”, “айтиш”, кейинчалик “аския” санъат турлари билан параллел ҳолда мустақил санъат сифатида шаклланган.

**Муҳокама ва натижалар.** Қўғирчоқ театри драматургияси ҳам анъанавий театр драматургиясининг бир тармоғи сифатида ривожланди. Бундан келиб чиқадики, ўзбек анъанавий қўғирчоқ театри асосини ҳам оғиздан-оғизга ўтиб келаётган сюжетлар, урф одат ва маросимлар, турли диний қарашлар асосидаги ривоятлар ташкил этган. Барча композициялар устадан-шогирдга, авлоддан-авлодга ўтиб сайқалланиб бораверган. Бу иккала санъатга тегишли бўлган муштаракликни англатади.

Қўғирчоқ ўйинга тегишли бўлган Чодир жамол театри драматургияси бир кўринишдан содда кўринади. Яъни икки қаҳрамон Качал Полвон ва Бичахоннинг тўқнашувидан бошланиб, уларнинг суҳбатидан сўнг турли эпизодлар кўрсатилади. Бироқ бу жараён ҳозирги замон драматургиясига қараганда анча мураккаб. Сабаби, ҳар янги спектакл учун янги воқеа киритиш ва воқеа диалогларини ҳар гал янгитдан жамоа

ўртасида келишиб олиш ўта мушкул иш. Бунинг учун кўғирчоқбозларнинг ҳар бири актёргина бўлиб қолмай, драматург сифатида ҳам фикр юритиши лозим бўлган. Анъанавий кўғирчоқ театри драматургиясининг алоҳида хусусияти ҳам шунда. У оғзаки креатив драматургиядир. Ҳар томошада пьеса сайқалланиб, бойиб боради.

“Полвон Качал” комэдиясининг турлари кўп. Сабаби оғзаки драматургияга асосланган театр ҳар томошада янги воқеа ўйлаб топилаверган. Театр репертуари бўлса шунга монанд хилма-хил комэдияларга бой бўлган. Барча воқеалар эса Полвон Качал атрофида содир бўлган. Юқорида келтирилган намунадан ташқари яна бир неча хил кўринишлар оғзаки драматургиянинг хусусиятини англашда ёрдам беради. Уларнинг бирида Полвон Качал хотинини бошқа аёл деб ўйлаб унга хушомад қилиши ва буни орқасидан низо чиқиши акс этса, бошқасида Полвон Качал аждарҳони енгиши, яна бирида Раиснинг ими-жимидида чилим тортиши, яна бирида Ҳожи кампирнинг етим қизни хўрлаши кабилар акс этган. Томошаларда ҳар қанча янги воқеа киритилмасин, барида Полвон Качалнинг иштироки бўлган. Юқоридаги келтирилган мисоллардан кўриниб турибдики, “Чодир жамол” театрининг мавзулари ёлғонни фош қилиш, адолатсизликка барҳам бериш, зулмга қарши чиқиш кабилардан иборат бўлган. Аския санъати усталаридан бўлмиш Мамаюнус ва Қулижон ҳожи аскиясида бир-бирларининг камчиликлари устидан кулиш асносида текинхўрлик, иккиюзламачилик каби ижтимоий иллатлар ҳажв қилинган. Демак, бу икки санъат мавзулари ўртасида ҳам айрим муштаракликлар мавжуд бўлганлигини англаш мумкин.

Қуйида аския намуналаридан бири бўлмиш “Чўпон ва қиз айтишмаси” ҳамда анъанавий кўғирчоқ драматургияси намуналаридан бири бўлмиш Чодир жамол театрдан “Полвон Качал ва Бичахон”нинг суҳбатини солиштириб кўрамиз:

Чўпон ва қиз айтишмаси[2]:

**Қиз.** Чочим хушрўйми, мен?

**Чўпон.** Чочинг хушрўй.

**Қиз.** Сарала тариқ мен бўп, чочилиб кетсам қайтасан?

**Чўпон.** Сарала тариқ сен бўлсанг, жўжали товуқ мен бўп,

Териб есам қайтасан?

**Қиз.** Жўжали товуқ сен бўлсанг, сояки овчи мен бўп,

Тўрга туширсам қайтасан?

**Қиз.** Сояки овчи сен бўлсанг, кўр каламуш мен бўп,

Тўрингни қирқиб чиқсам қайтасан?(айтишув шу тарзда давом этади).

Анъанавий кўғирчоқ драматургиясига хос бўлган Полвон Качал саргузаштлари[2]дан Корфармон ва Бичахоннинг диалоги:

**Бичахон.** Вой бечора-ей, вой бечора-ей. Мен бу кишини қандай уйғотай?

**Корфармон.** Полвон Качали овозадор, тулинг, паловжон таппа-тайёр, денг.

**Бичахон.** Хўп. Полвон Качали овозадор, тулинг, паловжон таппа-тайёр, оҳ-ҳо. О бобо!

**Корфармон.** Ҳа?

**Бичахон.** Бу киши турмайди-ку.

**Корфармон.** Турғизолмаяпсизми?

**Бичахон.** Ҳа.

**Корфармон.** Э, Қутижоннинг дадаси, кабобча қилиб қўйибман, денг.

**Бичахон.** Вой бечора, Қутижоннинг дадаси, кабобча таппа-тайёр, тура келинг, мазза қилиб ейсиз, оҳо... Бобо!

**Корфармон.** Ҳа.

**Бичахон.** Ўлибди.

**Корфармон.** Э ундоқ деманг, худо сақласин.

Иккала суҳбатни бир-бирига солиштириб кўрилса, икковида ҳам бадиҳагўйлик санъати бирламчи ҳодиса эканлигини сезиш мумкин. Иккала санъат намунаси устоздан шогирдга ўтиб келаётган оғзаки драматургиядир. Фақат бу икки санъат драматургиясини иштирокчилар сони ва сўзамоллик ажратиб туради. Қўғирчоқ театри драматургиясида бир неча қаҳрамонлар иштирок этса, аския санъатида асосан икки киши диалог акс этади. Қўғирчоқ драматургияси сўзамолликни кўтара олмаса, яъни урғуни ҳаракатга бериб, баёнчиликдан йироқлашса, аския санъатининг ўзагини сўзамоллик ташкил қилади. Шу туйғайли ҳам бу икки санъат ривожланиш жараёнида бошқа бошқа ўзанлардан борган. Бироқ тарихдан аскиячилар қўғирчоқ театри санъати билан ҳам шуғулланганликлари маълум. Бу ҳақда Юсуфжон қизи Шакаржоновнинг қўғирчоқ ўйини корфармонлик қилгани ҳақида маълумотлар етиб келган[3].

**Хулоса.** Хулоса қилиб айтганда, қўғирчоқ ўйини ва аския санъати қадимдан шаклланиб, биргаликда ривожланган санъат турларидир. Булар билан биргаликда бошқа санъат турлари, жумладан, муқаллид, масхара, бир актёр театри каби яна бир қанча санъат турлари оға-инидек баробар улғайиб, ҳозирги мустақил профессионал санъат турларини ҳосил қилишган. Шундай экан, мазкур санъат турлари, жумладан анъанавий қўғирчоқ театрини бугунги кунда ўрганиш ва келажак авлодга етказиш, қўғирчоқбозлар сулоалари ва бошқа анъанавий шаклдаги қўғирчоқ ўйини томошаси билан шуғулланаётган сайёр қўғирчоқбозларни излаб топиш, алоқаларни тиклаш, қўллаб-қувватлаш, уларни маданий меросни сақловчи сифатида рўйхатга олиш, лозим. Зеро, мазкур санъат ҳам аския сингари миллик номоддий маданий бойлигимиз саналади.

#### Адабиётлар/Литература/References:

1. Аския (тўплам). Нашрга тайёрловчи Р.Муҳаммадиев. – Тошкент: 1970.
2. Қодиров М. Анъанавий театр драматургияси. – Тошкент: Янги аср авлоди, 2006.
3. Қодиров М. Ўзбек анъанавий театри. – Тошкент: А.Навоий ном. Ўз. миллий кутубхонаси, 2010.
4. Раҳмонов М. Ўзбек театри тарихи. – Тошкент: Фан, 1975.
5. Ўзбек халқ оғзаки поэтик ижоди (дарслик). – Тошкент: 1990

# SCIENCEPROBLEMS.UZ

## IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

*№ S/9 (4) – 2024*

## АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

## ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari”** elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

**Muassis:** “SCIENCEPROBLEMS TEAM”  
mas’uliyati cheklangan jamiyati

**Tahririyat manzili:**

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

[scienceproblems.uz@gmail.com](mailto:scienceproblems.uz@gmail.com)

**Bog‘lanish uchun telefon:**

(99) 602-09-84 (telegram).